Србобран излази: средом, и суботом

Предплату примаю све ц. и кр. поште, познати скупитељи и уредничество (грчка улица, у кући брой 1491).

Рукописи невраћаю се натраг.

СРБОБРАН

Предплатне цене: на три месеца 2 ф. 50 но.; на по године 5 фор.; на годину 10 фор. а. вр.

За огласе плаћа се за оно место, кое један ред из петита заузима, за сваки пут по 5 новчића, и сваки пут по 30 новч. штемпларине.

Год. IV. У Новом Саду у суботу 19. септембра 1864. Брой 25.

Политични преглед.

Од како е Европа желѣзницом изпревлачена, чешће су се крунисане главе по купатилама и по забавним местима састаяле, но ова е година найбогатия таким састанцима, кои се нечине само из удворности и личног приятельства, него кои су и на државну управу и остала споляшня одношеня дотичних сила, од великог уплива. Евђения, пређе грофица од Монтиио, и као така свакояким понижаваюћим бояма описивана, постаде као жена Наполеона III. важност, коіой цареви и кралѣви подворенѣ чине.

О састанку цара руског и краля пруског са Наполеоном, сумняло се іош пре неколико дана, и сваки е своє мисли таким доказима подкрепити трудио се, да е сваког друкчие мислећег као неувиђавног и слабог политичара сматрао; сад кад се владаоци и преко новинарског мудрованя састаю, мора се противан узрок тражити, да се докаже, да *свршено дело* ние могло другчие изпасти, него онако како е било. Састанак ова три потентата и других мањих кнезова и войвода у Баден-Бадну, наравно, да ће читаво море мудрованя отворити. И заиста, ово ние само проста желя похођеня да се крунионосци разоноде. Данско-немачка ствар на половини стои; измена талиянске престолнице са другим градом, кои досад ние у ред првих долазио; оставлянѣ Рима за две године од француских трупа: то су свакояко ствари од толикога замашая, о коима се и са другим владама споразумети мора.

У очи пада, што се за Русию и Енглеску као известно говори, да е њима мењанѣ талиянске престолнице врло повољно. То по нашем суду, другим речма толико исто значи, као дела Наполеоновог савршено одобраванѣ; оставлянѣ св. оца и његове световне власти себи самой, и на последку знанѣ и споразумленѣ Енглеске за све оно, што се у Баден-Бадну претресати намерава. Но іош већма у очи пада, што при тако важним догађаима, нигде Аустрию умешану невидимо. Она наравно неће повода ничему дати, што би општи мир и поредак пореметити могло; али е велико питанѣ хоће ли се други на ню толико обзирати, да и ню из мира и поредка некреће.

Ти договори у Бадну-Бадну, мораю нѣну позорност у пуной мери на себе обратити, па баш и кад би се известно знало, да предмет говора ништа друго бити неће, него найновии — почети, но у половини тека свога заоставши догађаи. Да се на том остати ненамерава, на чему сад и данско-немачка разпра, и талиянски найновии догађаи стое, то е без сумнѣ; и то ће главни узрок бити, што е Наполеон за нуждно нашао у Баден-Бадну с царем и кралѣм разговорити се, да неби морао доцние у пола посла застаяти, и с дипломатским преговорима време губити.

Италию ние од скора тако општа радост обузела, као кад се глас о конвенции између Париза и Турина по њой разпрострео. У том е гласу то найвеће задовольство проузрочило, што ће Французи мало по мало Рим за две године коначно оставити, и што се Виктор Емануил у чланку III, найновиег уговора, обвезуе, да ће границе области св. оца респектовати и од сваког их споляшнѣг нападая штитити.

Талиянски листови ову точку овако тумаче: Виктор се Емануил обвезао, да нит ће Рим сам нападати, нит ће допустити да га други напада; али то несадржава у себи, да и Италия пристане, да остане држава без престолнице, као што Италия ни то предупредити неможе, да се Риму временом недосади престолница без државе бити.

Из свега, што нам е досад о той конвенции познато, поглавито е, да е са изменом престолнице боля будућност Италие скопчана. О том нам могу и речи самог краля као неки коментар служити, кад му е један благородник пиемонтески рекао: „ви ћете династию и Пиемонт упропастити“ „Промислите, ми ћемо или Италию спасти, или сви с њоме пропасти. Судбе су народа нераздрешимом свезом између себе скопчане. Веруйте ми, я нисам Италию преварио; што сам уговор подписао, то сам зато учинио, ер мислим, да ће земльи од користи бити, и да ће испуненѣ наших желя ускорити. Я се нисам ни од какве жртве поплашио; нека буде земля смислена и нека ми верує.“

Из овога се види, да е Виктор Емануил кад е уговор подписивао, тога непоколебимог увереня био, да штогод чини, за благо своє отачбине чини.

И заиста се турински пук несмислено владао кад е вест о премештаню престолнице чуо; но као пук, чии глас ни у самим превратима ние меродаван, остао е и овде после вике и дреке, неколико ранѣних и убиених, без сваких последица.

Догађаи у Италии, немогу Аустрии, као првом суседу повольни бити; ер Наполеон, кои е за гесло своє владе изрекао: *царство е мир*! сваки час на то заборавля и гази тай мир. На глас о конвенции одговара „Пресе“ француском листу „Франс“-у овако: „Франс треба да зна, да Аустрия нигда на то саизволети неће, да Млетке прода или добровольно поклони. Шта мисли она с тим, да ће већ еданпут и Аустрия склонити се, да се млетачко питанѣ реши? Она неговори речи о насилном военом решеню, него више рачуна на добру волю Аустрие.“ А мало ниже овим полупретећим речима завршує: „Нека чує француски кабинет, кои „Франс“ као вестника своих мисли употреблява, да Аустрия жели, да с целим светом у миру живи, и да ред ствари у Италии, кои у длаку на неред наличи, узнемиривати неће; али ће свако машанѣ за своя найдрагоценія притежаня, ако би се то преко очекиваня догодити могло, са найпожртвуюћиом се решителношћу одбити.“

„Пресе“ овако говорећи погађа мисли Аустрие, коя мора на све преправна бити, да тако несташног суседа у шкрипу држи.

Да се министар Рехберг овакой промени у Италии надао, тежко би се аустриски топ и пушка у Шлезвик-Холштайну чула. Ова дакле гледати мора, да се што пре те немиле конференције бечке свршe, ер за ню од веће важности ствари предстое. —

Валяни северни ђенерал Грант саобштава у еднном писму станѣ юга, овим речма: „Све, што е нуждно за брзо узпостављенѣ севера, то е еднодушна решителност. Ребели іош тек имаю послѣднѣг човека у своим редовима. Деца и старци чуваю им страже на тамницама и при желѣзничким мостовима; исто тако посаде и утврђеня ови чуваю. Човека ког изгубе немаю више надокнадити. Они су и колевку и гроб опустили.“ У овом тону пише Грант приятелю своме, и вели, да се југ едино против-революцию узда. Он осуђує приятелѣ мира, за кое вели, да се вараю, да би свршен мир наступио одцепленѣм југа од севера. Југ би, како он мисли, ослобођене робове натраг поискао, а исто би тако и за претрплѣне штете накнаду тражио.

Сасвим противно мисли М. Клелан, — нови кандидат за председника. Ми смо М. Клелана у нашем листу више пута из найближе нѣму стоећих особа извештая описивали. И по томе чини нам се, да он ние за ово време за президента. Но велика чезня за миром, учинила е многе провинције севера да при избору слепе буду. —

Ако Грант и остали ђенерали сложно своє операције против југа продуже онда е могуће, да ће се пре рат свршити, него што до избора дође. б.

Енциклика (окружница) св. оца на архиепископе и епископе польске.

Папина окружница има два лица: жестокост, коіом напада руску владу, као ону коя угнѣтава католичку веру, и опет неки вид христянске благости и науке, коя неодобрава непокорност, против постоећих власти и закона, кад нису нѣной цркви и законима противни.

Св. отац здраво е закаснио са своіом окружницом; ер кад е устанак беснио, он га е већма подпиривао, него гасио; и тако се с правом може рећи, да велики део несреће и упорства польског у самом папи свога моћног помагача имаде. Пиюс IX. имао е за времена свога понтификата двапут ту неприятност, да е революционарно оружѣ двапут благосиляо, кое е обадва пута пропало.

Сад кад се ствар свршила, како е лако предвидити било да ће се свршити морати, чини нам се, да е енциклика од врло мале важности. Русе за оно корети, чему су Поляци увек повода давали, неправедно е; Поляке сажалѣвати, а недати им савета, како да се унапред владаю, сувишно е и безкористно.

Но да видимо самог св. оца, шта у своіой окружници каже. Она починѣ овако: „кад смо 12 априла, на дан кои е непобедимом мученику христовом, светом Фиделису од Сигмарингена, посвећен, у колегию пропаганде у Риму наш глас подигли, да ядно и сажаленя достойно станѣ кралѣвине польске, ожалимо, рекли смо уедно, да смо у явним листовима читали, како е руска влада изванредие мере употребила, не само да овай покрет угнѣте, него да мало по мало и католичку веру у овом кралѣвству изкорени.“ То е таман било на огань уля усути.

„Уедно реклисмо, да таке жалостне вести треба од вишег каквог аукторитета поуздано потврђене да буду, ер се новинама неможе увек све веровати. Но данас, кад су нам са различних страна веродостойни извештаи дошли, осећамо тай изванредни бол, што видимо да е истина, частна браћо, каква е насиля католичка црква, нѣне слуге и верни од руске владе сваки дан трпити морала. Ер ми за цело знамо, да она влада, коя е одавна католичкой вери неприятель, и све нѣне привржeнике у несретну шизму (разколничство, одцеплѣнѣ вере — одпадничство) одвуећи жели, да последњи устанак за изговор узима, да против свию католика са свом строгошћу и суровошћу поступа.“

Тако наследник христов утишава своє стадо, тако га изводи на пут ближнѣлюбя таки му поям о вери нѣговог владаоца дає. Ми смо довольно нашем читаюћем свету саобштавали, шта су Поляци, не само за време свога господованя од православних цркви и свештенства чинили, него и онда кад су од Руса савршено покорени били. Светом оцу неће вальда непознато бити, да су православне цркве Чивутима под закуп

даване биле, и да е православни народ овоме, ону таксу плаћати морао, ако е желио, да му се служба оделужи, и да се своме богу у храму помоли, како е кад Чивуту на памет падало.

Млого би било целу окружницу на видик изнети, ер сва тако христянским и апостолским духом дише. Ограничићемо се дакле на она места, у коима е млого жестине а нимало истине.

Почем се е папа изядиковао над руским тиранством и неправдом, насилѣм и суровошћу, почем е наброяо: како су манастири у касарне обраћени, владике диецезама своим одтргнуте и у изгнанѣ послане, неброено множтво унията свима могућим преварама и силама у *шизму* увучено, католичко свештенство гонѣно зато, што е ранѣним и умирућим у помоћ са свога верозакона прописима притицало, долази на оне несретне, кои у изгнаню неће моћи имати утешеня своє *свеще вере*, и приповеда, како католицима у Литви ништа друго остало ние, него или у изгнанѣ поћи, или се католичке вере одрећи. Он набраяући толике яде, вели, да се неможе од суза уздржати, кад на те грозне нападае помисли, коима е руска влада рада, да католичку веру не само у Польской, него и у свима провинцияма свога царства упропасти (!?)"

Овака дата, и „веродостойне доказе" у Польской покупити, ние св. оцу ни тежко било; но у време революције, купити доказе од ребела против владе с коіом у бою стое, ние требало чак из Рима у Польску ићи, да се траже; свети е отац и у Италии доживио, да су манастири у нужди у касарне обраћени били. Или зар войничка молитва или станованѣ у манастиру, овај обезсвећуе? Или зато обезсвећени постаю, што у ню шизматици Руси, место польских езуита улазе? Или вальда напоследку и бог „единоспасаваюћу веру" од „православне" као и папа дели? Христос и апостоли обраћаући ондашнѣ кривоверце на свою науку, никад се нису служили изразима мржнѣ и гнѣва; а свети отац у енциклики, место да блажи подстиче!

„Но у овоме свирепом рату, кои е руска влада католичкой цркви, нѣним посвећеним правама, нѣним служительима и свима кои ньой принадлеже обявила, имамо ми частна браћо, іош едан други атентат и жалити и карати, кои е у аналима цркве до данас нечувен."

Кад св. отац іош и данас држи, да е против ребелских католичких поданика воевати, свеедно, као и против католицизма устати, каква е онда война била од 1848. и 49. кад е католички краль са папиним благословом, (!!) против католичког цара воевао?

Ако Пиюс IX. заиста тако мисли, да е у аналима цркве нечувено, едног црквеног поглавара, зато што унаточ заклетви своіой с ребелима против законог владаоца држи, онда се чудимо, што ние болѣ „анале цркве" проучио. Таки е случаева бивало и биваће их, докле год буде архиепископа а Іа Сигмунд.

У теку своє енциклике учи св. отац и на непослушност, кою е зато и писао, или бар писати требао, да непослушне у послушност доведе! „Почем ми тако подузеће (владику из своє диецезе избацити) одбацуемо и проклинѣмо, изявлюемо ясно и свечано, да нико овог рода прописе слушати несме, и да се сви наши верни варшавске диецезе, увек точно архиепископу варшавском, као свом законом епископу покоравати имаю"

За овим долази у неколико врста, да „тако непровидни, тако несретни устанак" неодобрава. Наравно зато, што е несретан био; ер е за доста св. оца преднѣ понашанѣ показало, да е он устанку срећу желио. — Окружница е завршена обичном надом и поуздаванѣм на бога, а затим им свима свой апостолски благослов дае —

Кад би оваку окружницу цариградски патриярх на христяне у турском царству налазеће се написао, шта мислите како би од Европе осуђиван био? а заиста христяни у Турской више трпе у миру, него што су Поляци као бунтовници претрпили.

Срећа е за Русию едина, што енциклике непобуђую одма вишнѣг на гнѣв, а богове земне, давно су већ покретати престале. б.

Праздно родолюбє.

У Лондону написао е *демократ* Винтерхоф едну брошуру, у коіой он тако звани шлезвиг-холштайнски покрет народне задружине на занимльиви, али уедно и опори начин критикуе. Єдан дописник „А. алг. Цтг." пише да хамбуржке кньижаре не могу довольно екземплара за войводства да набаве, толико их се много тражи. Но чудно е како списатель, кои се издае за едномисленика Ристова, Херцена, Мацинна, Гарибалдна, Жил-Фавра, Кошута итд. и толиком ватром подпуну немоћ и ядност либералаца и народне странке доказуе, неувиђа, да та критика важи и за црвену демократию. Винтерхоф пише: Єдино право мѣрило одушевлѣня ма коег народа, есу жртве, кое он приноси Жртве, кое е немачки народ у шлезвиг-холштайнском покрету принео, састое се у неброених слова, у виканю непрекидних „браво!" и у прилаганю много манѣ од пол милиона талира! Кад дакле народ од 45 милиона за баяги тако „свету ствар" покрай све грдне вике новина, задружина и скупштина, покрай извртаня мишленя у войводствама, покрай непрестаног дотериваня явнога мишленя, само тако ядну, малену суму новаца скупи, премда е са свих страна назначено *било*, да е пре свега нуждан новац, онда сваки разуман, неће, као либералци, повода наћи да народ грди, него ће доћи до резултата, да се „страшно одушевленѣ" „еднодушна желя народа" у истину састои у грдной равнодушности, и да е здрави разум *народ сачувао*, да не буде смѣшан као што су му воће биле. Равнодушност е толика била, да се морало са срећкама на лутрие новац из џепова мамити. Пак што се више прода, вина се и „шлезвиг-холштайнска горка ракия" да се $^3/_4$ чистога прихода нѣговой светлости, войводи, доставе." Баци и политехници писали су писма с претњама, одказаше своим данским друговима братимство итд. Будући се за доказ великог одушевленя Нѣмачке позивало на многе скупштине народа, то треба овде и о овима кою рѣчи. Ко долази у данашнѣ доба на такве скупштине? Люди, кои се единим новинама, кое читаю, куну, *незрели*, найсуровием материялизму кланяући се синови тако званих больих кућа, кои хоће „то чудо да виде" — момчићи од 15 16 и 17 година, ђаци и политехници, кои по политичком полю тумараю, млади посленици, кои немаю знаня о прошлости. Данашнѣ скупштине су *скупштине партия*, а не скупштине народа, позив и руковођенѣ долазе од едне партие, коя предлоге чини, говорнике поставля, найвећи тероризам против другчие мислећих употреблява и извршенѣ заключеня на себе прима. Приятельима лакрдие дале су ове скупштине много предмета. Ко се не сећа оне красне скупштине у Минхену, гдѣ се 3—4000 скупило, у коіой се именем и крвлю заверавало, пак при купленю прилога, кое се одма затим удесило — 11 *форинти* скупило! Ко се не сећа оне скупштине на ускршньи понедельник у Хамбургу, на кою су из Вандсбека, Алтоне, и других места околине, Холштайнци и Хановеранци гомилама доюрили да волю Хамбурговаца изразе? Ко се не сећа оне скупштине у Франкфурту од 25. Јануара у коіой е едан говорник викао „Шлезвиг-Холштайн треба избавити" а цела скупштина одзове се три пут „треба, треба, треба," опет други: „Шлезвиг-Холштайн треба избавити. слава и благослов сјединѣчой Немачкой. Проклети били издайници!" А скупштина трипут одазва се и на то?!! Зар човек не мора видећи то помислити, да су учестници те скупштине, у колико нису у одбору сѣдили, ту скупштину држали као накнаду за неуживана веселя у месоедама? (Читательи ће наши лако видѣти, да би се све ово и на наше неке и неке могло употребити, код коих е на езику непрестано рѣч: *родолюбе*, а кад им погледиш *дѣла*, оно сама *себичност*! У.)

Нови Сад 16. септ. Опет нам нова несрећа снаће наш млађани интелигентни свѣт. **Ђорђе Секулић**, свршивши у Бечу две године медицине, и бивши пре годину дана професор у новосадской гимназии, юче се на грдну штету нашег просвѣтног живота народног после дужег болованя у 23. години свога живота преставио! Ко е имао прилику изближе га познавати, тай ће е нама отворено исповѣдити, да смо у нѣму изгубили темељно изученог младог Србина, кои е неоцѣньивим врлинама изображеног ума и срдца украшен био. Он е био као син радост своих родителя, своим друговима и приятельима прави поное. У своим младим годинама показивао е свагда тако солидно понашанѣ, какво се и у старим годинама, као лѣпа човечия особина високо цѣни и уважава, а код нашег садашнѣг млађег наштая међу рѣдкости и изванредности брои. Овим нѣговим многобройним врлинама одговорило е и данас обште тужно участие при погребу нѣговом на ком е свештенство, магистрат, гимназия и грађанство свакога реда многобройно заступлѣно било. При погребу говорио е гимназ. катихета г. Андрия Монашевић бесѣду, достойну живота покойниковог. За таким губитком праведна е грдна туга не само родителя, него и другова и приятеля, зато сваки покойнику и рече тужно: Лака му земља!

— Уписиванѣ ученика гимназие новосадске започело се и ове се недѣлѣ свршуе. Школа починѣ од идућег понедельника.

ДОПИСИ.

С. Из **Вуковара** 5. септ. Читао сам у 23. брою вашег поштованог листа она два дописа из Вуковара, кои су вам о томе саобштени, каква се дебата овде водила над садржаем оних кньижица, кое су нам из Загреба, о тамошньой изложби послане биле. О самом садржаю кньиге да пространие говорим, сувишно би било. Довольно е то, да они кои кньижицу писаше, с намером на то идоше, да нас што осетльивие увреде; ер су кньиге на све судце найпре разаслане, а на жупанию тек писмо дошло, да би се настояло, да се кньижице разпродаду. —

Я сам се надао, да ће ваш лист ту нашой народности од неколико претераних хотимице нанешену увреду оштриим примедбама пропратити; но при саданьим околностима мудро е поступлѣно, кад се на недотупавност неодговара. — Єр ко Цигане и Чивуте по народности брои, а Србе по вероизповести — као да нису народ — томе мозак нестои на правом месту.

Сад, где се са толиким туђим живльима и ньиовим претераним тежњама борити имамо, у очи у изгледу стоећег отвараня угареког и хрватског сабора, траюћим синодалним седницама, а за овима следити имаюћем и „разправном конгресу" о стварима, кое су са биćем нашег народа найтешнѣ скопчане, — сад се свађати, и едан другом народност одрицати — може само онай, коме ние до обште користи, но до свог ћефа и самоволѣ стало.

Я верует, да ће разборити Хрвати ту пакост неколицине занешеняка, са истим негодованѣм примити, с коим ю е и наша жупания примила.

Нетреба ми ни споменути оне неприят-

не последице, кое е тай появ у нашой грађанской класи произвео. Ако се ми на ново de lana caprina, а la стари борци „илиризма“ започнемо трти и свађати, то ће на нашу неописану штету трећем добро доћи; а ми ћемо, кад ствари за нас зло испадну, по свршеном послу, као Юде „на рѣкахъ вавилонскихъ“ моћи плакати.

Найболѣ би било, да се тай несмисленог ума порођай, и од Срба и од Хрвата што пре вечном забораву преда; да се: из мале искре, велики огань нероди.

М. **Рума** 16. сент. Неможете веровати, с коликим нестрпленѣм наше листове отварамо, да видимо шта ће нам новог о радньи св. синода донети 22-ги брой „Србобрана“ саобшти нам допис из Карловаца, кои нас е млоге немило дирнуо. Чудити се морамо, да се може кои наћи између наше г. епископа, кои би од српских задужбина што Романима уступити хтео. Ово нам е у толико чудние, што смо ми тога увереня, да нико права нема, оно уступити или другом поклонити, што ние његово; а камо ли іош онай, кои е за то, да народно добро чува и брани.

Ми, као озебао сунце, — особито свештенство, — очекуемо од св. синода поболшанѣ свештеничког станя; али се заиста дивимо, да пре о синодалним радньма понешто из страних листова читамо, него из наших.

Ово нам е у толико непонятние, што држимо, да синодска радня ние никаква тайна; но поред свега тог, што су нам дела синода мало позната, ми крепку наду имамо, да ће наша будућност сяйния бити.

Далмация.

У Зари 14. септ. По свршеной литургии е данас у подне земальски сабор од губерватора фмл. барона Мамуле свечано отворен. Присуствовало е 34 посланика. После представляня председника и подпредседника слѣдовао е говор губернатора, а затим е седница после трикратног „Живило Његово Величество“ заключена. Прва седница ће бити сутра.

Унгарска.

У Пешти 13. септ. „П. Хирнек“ неналази у предлогу ердельскога сабора да се управитель дворске канцеларие за одговорна прогласи, ништа друго но настояванѣ да се Ердель са наслѣдньим земляма спои. Будући да дворски канцелар неможе доћи пред ердельски сабор, то предлог онай само на то смерати може, да Ердель и у ужи райхсрат ступи и тамо дворског канцелара као члана министарства на одговорност позове. „П. Хирнек“ не може ни то да поня како су могли приврженици райхсрата у Ерделю бити против споеня са Унгарском у име автономие Ерделя, кад би им та уния сигурно више слободе оставила него ужи райхсрат.

Ердель.

У Сибиню 10 септ. Као што „Пресе“ пише наумили су романски депутирци при концу сабора учинити предлог да се порез на главу кои овде іош постои укине, и романска фракция е пристала на то тек онда, кад е нови посланик Аксентию изявио, да ће га он сам учинити. Прилика да се порез кои укине или бар да се укинуће предложи, тако е добродошла онима кои желе симпатие код народа стећи, да е познато, што Романи нехтедоше такво што самом Аксентию оставити.

Аустрия.

— У Бечу 15. септ. Његово величество е са његовом ц. к. висости великим войводом Тосканским Фердинандом, са престолонаслѣдником саксонским и принцом Карлом Теодором, херцегом баварским, прекюче после подне у Ишл одпутовало. У свити царевой била су и два крилна аѣутанта.

— Као што из Ишла телеграфишу, Његово величество е юче из ютра у Ишл стигло. — Кад е Његово Величество путуюћи тамо, у неделю у вече у Мелк дошло, где се сада изложба земледѣлска држи, дочека га пред штацином желѣзничком силна множина света са свирком и живим поздравом. Цар изиђе са своіом пратньом на неколико минута из вагона, и обрати се на чланове земледѣлске срезке задружине, коя е под преводом барона Тинти и согроге дошла, са неколико питаня у обзиру на изложбу. Затим се врати Његово Величество опет у вагон и продужи свой пут у Ишл. Одтуда ће се по свой прилици тек почетком октобра вратити.

— „Ботшафтер“ претреса неки недавно у Вандреру изишавши чланак о изравнаню унгарског питаня. кои се претрес овако завршуе: „Сачинитель тога чланка се с нама подпуно слаже, да питанѣ о уставу има путем кралѣвских предлога пред земальски сабор доћи. Само се држи. да би требала влада сама райхсрату обавлянѣ то преко одбора едног предложити... Али зар не морамо питати, да ли се тим обавлѣнѣм преко два одбора не би очевидно привела она форма цеховског заступничтва државе, коя из свию мађарских идеа о изравнаню провируе: сѣдинѣни одбор, зависан од оба заступничка тела, од онога у Пешти и у Бечу? Би ли то били преговори о изравнаню, кои се починю са fait accompli сасвим противном февруарском уставу? О коем райхсрату е овде говор? О ужем, или о райхсрату целокупне Аустрие?

Од 1 нов. т. г. излазит ће у Бечу политични лист „Будућност,“ посвећен користима славенским. Издават ће га г. Делпини, кои е у почетку код „Ост унд Веста“ главни радин био Спомоћник при уређиваню листа бит ће г. Прауз, бивши уредник „седславише Цайтунга.“

Русия и Польска.

Царски рескрипт управлѣн на грофа Берга о разним реформама за школе у Польской, датиран е од 30 авг. из Югенхайма код Дармштата, и већ е у „Журн. де Ст. Петрсбург“ од 8. септ. публициран. Цар особито споминѣ у нѣму „да правилни и трайни развитак те землѣ (Польске) ние могућан без подпуног подмлађеня нѣног социялног живота“ а ово се постићи може само воспитанѣм младежи. Зато се имаю у целой земльи народне елементарне школе подићи, и „будући е морално и душевно изображенѣ жена найболѣ емство за правилно одхранѣнѣ касних генерация“ да се женске школе по варошима заведу. Док се польской младежи подпуна прилика дае изобразити се у своме народном езику, даће се и руской, литавской и немачкой младежи средство да се у своме езику у школи обучаваю. И зато ће се у Варшави руска гимназия као и женска школа и немачка евангеличка главна школа основати. Све ово е са четири посебна указа точно регулирано. Петим указом уређуе се устройство школских управа у целой Польской. Ради преобраћаня варшавске главне школе у свеучилиште изникао е цар да му се што скорие предлози поднесу. Шестим едним такођер у Югенхайму датираним указом наређуе се за кралѣвство Польску да се одсада злочинци више не жигошу и не шибаю. Тѣлесне каштиге при предистрагама су забранѣне и несмеду се ни под коим изговором трпити. На место батина ступа каштига затвора. Траянѣ каштиге затвора е манѣ. Ове нове уредбе су нуждне послѣдице патента о еманципации, тога су истог характера и накнаѣую спанско средство самоуправом обштине. Пре 7. февруара е организация народних школа сасвим по ћуди племства и свештенства уређена била. спахия е био начелник управе и полицие у своме диштрикту. Он е кадкада давао здания и башту за школу, али ову е морала држава издржавати а осим тога е морао сваки *робошоваши* како се његовом господару свидило. Гимназие по праву управляо е свештеник, он е бдио над редом и дисциплином. Девойке су редовно у манастирима воспитане. Независних института е врло мало било, у целой Польской само 9 до г. 1862. но будући су мало комтовали, яко су конкурирали са свештеним заводима. Услѣд тога од 7 завода са споляшньим ђацима 6 укинута а само е една у Варшави остала, она пак два са собственим ђацима споена су у едан и подпора кою су одпре у износу од 57.000 рубаля добивали, би спуштена. Ту се на народности тако слабо обзирало као и на вероизповести. Маркез Вѣлопольски доби налог нове регламане саставити, кое е редком обозрителношћу учинио. Єдино нѣму има се захвалити подизанѣ науке у вишим училиштима. На несрећу су ови нови регламани порушени од партаичких духова; пак да се ови точно отворе, да се све народности и вероизповести на еднаки начин штите, то е цѣл окружнице цареве, управлѣне на његовог наместника.

Пруска.

— „Нордд. алг. Цтг“ пише: Поод Његовог величества цара руског био е сасвим фамилияран. Гала ние заповеђена; господа долазе у малой униформи и одлазе и у интеримсуниформи к маневру. Да би саобраштай оба висока сродника лакши и бржи био, и Његово се величество краль, за време царевог присуства у варошки двор преселио, и то у собе над царевим собама у коима е он већ пре становао. Краль и сви принцеви су цара до желѣзнице одпратили, и у срдачном опроштаю њиховом изявила се надежда да ће се опет скоро видети.

Италия.

У Турину 10. септ. „Конш. естер. Цайт.“ пишу о немирима у Турину. „Іош прекюче е дошло овде до жалостних призора. Силни народ, коега се гомила од едног сокака до другога множила ишао е вичући и лармаюћи по вароши. „Abbasso il ministerio, abbasso Firenze, evviva Garibaldi!“ итд. вичући, беснила е пуста гомила по вароши и заустави се тек пред двором министарства споляшньих послова, где се за тили часак многи прозори полупаше. Карабиниери, од коих су више њих већ пре тога узалуд опомињали светину да се премири, за кое су само буботке добивали, почну сада енергично поступати, т. е. они затворише неколико особа, кое им прве до руке дођоше. Тим се ствар іош горе учини. Урлаюћи и виђући поюри светина магистратском зданию, где су се баш у тай мах оцеви вароши световали о томе, шта да се чини против наумљеног пренашаня главне вароши у Флоренц. На то пошалѣ одма варошко представничтво два члана своя, да ишту, да се апсеници пусте. Желя њихова би одобрена и мученици-слободе бише пуштени, но то е наравно учинило само, да е народ іош већма беснити почео. Вика и дрека е траяла до мркле ноћи. Може си човек представити каква е узруяност овладала, кад и сами слагачи у печатньи званичнога листа не хтедоше едан чланак слагати, коим се жительство због ексцеса укоравало. Сутра дан (9-ог) била е врева ако е могуће іош већа. Очекивали су манифест од краля — овай не изиђе. „„Газета дел. пополо“ едан врло разпространени лист, просуо е іош зейтин на ватру едним едким чланком. Осим тога се проносио глас да се войска прикупля, и да е 5000 момака по телеграфу из околине у варош позвано. Тек што се сумрачило било, а скуплянѣ незадовольника поче опет. Но сада не дођоше праздним шакама; било е видити горопадних слика с буџама, дугим ножевима и сличним импровизираним оружѣм. Сада се гомиле упутише кралѣвском двору и вика: „Morte al ministerio, abbaso Vittorio Emanuele!“ испуни воздух. Наеданпут затрубише тромпете и зачу се топот коњаника. Карабиниери на коньи долазише с едне а Берсалиери с друге стране. Ови послѣдньи су били пометали широке баіонете на пушке. Народ им повиче да поскидаю баіонете, и они то учинише. Но тек што Карабиниери напред ступише да место разчисте, кад се урлик іош већма подиже. Са свих страна полети каменѣ на войнике, пак и сами облюблени Берзалиери не бише поште-

ђени, удараше штаповима и батинама на њи. Гдекои се утиснуше с ножеви међу Карабиниере и почеше конѣ и конянике бости. Тада опалише сви из пушака! Призори кои сада следоваше не даду се описати. Борба се отвори по сокаку, у коіой е народ корак по корак измицао а войска напред ступала. Међутим би и една батерия топова прве топничке регементе довучена, поред кое су момци са горућим лунтама стояли: Бой по сокаци траяо е од 10 у вече до 2 сата после поноћи. Брой цивилиста, кои су ранѣни у болнице донешени, износи од прилике 250, а многи су у приватне куће однешени. А и од стране войске су многи пали. Од Карабиниера е до 14 пало а многи су и ранѣни, исто тако и од Берсаљиера.

— Из туринских листова дознаемо о догађаима тамошньим од 9. септ. далѣ, да е покушано и нападанѣ на полицайну дирекцию, чем су полицайни солдати саблама на пут стали, због чега их званичне новине яко кору. Обштински савет е дао генерални марш ударати, али народна гарда е слабо дошла била. Кад е из средине едне гомиле на дворской пияци пушка избачена, опале Карабиниери трипут из пушака, множина прсну на све стране бежећи, а узпут оплачкаше дућане у коима е оружя било, и однесоше 300 пушака и 100 револвера пак онда покуша еден део побунѣника натраг на дворску пияцу врати се, но войска му стаде на пут, на кое опет до боя дође у ком некокико мртви и ранѣни остадоше а многе опет позатвараше. У Турину е сада свега 4. линийске регименте, 3 конянички регименте, еден батальон берсалѣра са три батерие, као посада, коя под управом ђенерала де ла Рока стои. Поред свега тога се данас (10-ог.) немири поновише. На пияци С. Карло изкупише се опет незадовольници; викаше и лармаше, бацаше се каменѣм на полицайну дирекцию, а кад позвани бише да се разиђу, удвостручи се киша каменя и две пушке бише избачене, кое ранише два бригадира и еднога карабиниера. Войска на то више пута опали из пушака и опет остаде више особа мртвих. Међу ранѣнима и уапшенима нађено е више ньих, кои су имали мале мачеве и револвере. Од войске е и обрслайтнант 17 регименте, Кономбино ранѣн. Тек око 11 сати е немир престао. Као што „Стампа“ явља, од стране цивила е пало 10, а ранѣно 29; од войника е кое мртвих кое ранѣних 20. — На гроблю е готово цели дан била войничка стража. Полицайни солдати су прошлу ноћ из Турина оправлѣни. Министар унутрашньих послова позвао е полицайног директора у Милану, Коса, да са неколико чиновника дође. Новине „Г. д. Торино“ кое су данас само на пол табака изишле опет су на пияци С. Карло спалѣне.

— У Турину 12 септ: „Ген. Корр.“ пишу: Турин е у овай мах до душе мирен, али ко поворно мотри, том се чини да е то тишина пред буром. Усталачка партия развия грозничаво дѣлованѣ, кое изгледа као очаяна борба. У самим дворским круговима се већма бое, него што би по садашнѣм стану ствари требало. Шта више већ узело у просуђенѣ и могући одлазак кралѣв на срећу незна народ ништа о томе, иначе би без сумнѣ буна букнула. Вѣст и како е уговор у осталим великим варошима Италие Милану, Флоренцу, Ђенови итд. примлѣн, не слажу се, но ипак као да е утисак свуда немио. Девиза министарства Ламармора е: Строго придржаванѣ Француско-сардинског уговора од 3. септембра. На то односеће се наредбе су већ на префектуре оправлѣне,

— Као што се у Паризу чуе, у Турину се већ спремаю за преселенѣ банке, управа желѣзничких итд. у Флоренц; и кралѣвско благо ће такође брзо по желѣзници однешено бити. Да се Флоренц утврди, искат ће се од парламента 40 милиона.

Из Венеције пишу „А, алг. Цтг.“ Ако се смемо поуздати на извѣштае, кои су иначе поуздани били, то е државни министар изявио члановима протестантског главног синода кои е у Бечу држан намеру, да ће важност закона о протестантима и на протестанску цркву у Венеции разпрострта и да ће овдашнѣ протестанте изедначити са протестантима осталих провинция.

Немачка.

— У Дрезди 12 септ. „Келн. бл. пише: У Лошвицу е ових дана нађена една велика польска типография. Услѣд тога е више Поляка позатворано и множина штампаних ствари конфисцирана, међу коима се и таквих нашло, кое су у последнѣ доба у кралѣвству Польском яко разпрострте били, због чега е тамошня влада држала, да у Польской іош еднако мора бити революционарних штампария. Овай налазак Лошвицки показао е, да су найновие штампарске ствари кое су по Польской разпрострте биле, одтуда.

— У Франкфурту 13. септ. Сенат е у ючерашньой седници заключио 3. и 5. октобра дати од свих грађана изриком гласати, да ли се има равноправност међу грађанима еврейског вероисповеданя, грађани са села, са варошким християнским грађанима увести.

„А. Б.“ пишу: „Говори се да е царица Евгения у Швалбаху тек у среду из ютра добила вѣст да ће е руски цар поодити — а у пола еданайст сати пре подне е цар већ овамо (у Швалбах) приспео. Цар, на ком се видити дало да е весео, одсео е у „алесали“ његовом пређашнѣм обиталишту, где га е поставлѣна топлички музика са руском народном химном поздравила. После четврт сата се цар већ био пресвукао и седне са грофом Адлербергом на кола те оде царици. Цар е био у цивилу и носио е широку врбцу са вел. крстом почастне легие. Царица га е са своим дворянима дочекала на улазку нѣнога хотела. То беше знаменит момент, видити, како горди, величаствени цар сѣвера, први пут у животу своме ступа пред лепу, дражестну царицу запада, и како іой дубоко поклонивши се пружену за поздрав руку с поштованѣм полюби. Поздравлѣнѣ е по изгледу била озбильно, свечано, не онако као недавно састанак царичин са кралѣм пруским, кои е изгледао као састанак старих приятеля. Пошто су особе дворске цару представлѣне, пружи он царици руку и одпрати е у собу за дочек. После 3|4 часа у 11 1|2 часа врати се цар Александер из двора француске царице, коя е госта свога до степена првога спрата изпратила а после е са балкона прозора гледала како одлази. Тек што су кола царева отишла, дође ерцхерцог Стефан у пратни Фмл. Андерса и поодио е царицу на пол сата, а затим после доручка опет у двор Шаумбург натраг отишао.

Турска.

У Цариграду 4 септ: Доселяванѣ Черкеза трае іош еднако. Ових дана е опет до 2000 у Трапезунту извежено. Већи део доселѣника оправлѣн е у Исмид, рест долази у предѣл око Смирне. Других опет 4000 Черкеза дошло е на руским лађама у Кистенце, и ови су оправмѣни у Бугарску где су землѣ добили. Тиме е задобивено умножено посленичке снаге у плодной Бугарской, по свой прилици ће се умалити стра од досељиваня азиятских чета. Ове године е у Добруђи тако рана родила да се много због оскудице радина ние могла свести. (Фатерл.)

ТРГОВИНА.

Пешта, 17. септембра. Време е есенѣ, приятно. Станѣ воде неменя се.

Продая жита поред тога што се слабо довози, стои са малом разликом на истой мери.

Раж здраво е тражена. Цена зоби постояна. Кукуруза е за готове новце 4600 мерова по 2 фр. 65. кр. продато.

Маст е пала, поред свега што се тражи.

Бечка берза од 18. септембра

Дукати — — — — — — — — —	5 48
Сребро — — — — — — — —	115 25

ОГЛАСИ.

ОБЯВА.

У Гимназии Карловачкой починѣ се школа 2. октобра по старом. Сви се ученици позиваю, да до 1. окт. изключ. у Карловци буду, надлежно се прияве и упишу. Ко касние дође може лако одбиен бити. У Карловци 10. септ. 1864.

(10—1—3) Гимназие Управительство.

Лицитация.

У Руми, тако звана „стара пивара“ даваће се 9. октобра о. г. по рим. после подне у 3 сата под кирию.

Кућа се ова састои из два оделеня. У првом е велика крчма, две собе куйна и шпайс; у другоме е обиталиште са шест соба две куйне и шпайсом.

Осим тога има у овой кући четири подрума сваки за себе, скупа на четири хиляде пића, акова еден хамбар с два тавана на четири хиляде мерова хране и една котобаня на шест хиляда ока кукуруза. Шупа за четвора кола, штала за двадесет коня; у истой кући налазе и парне илице и купатила у кадама, лепа башта с кугланом, а ходник е пред кућом са стаклом затворен; иста е кућа и на продаю. — Ближа извѣстия у Н. Саду код г. Косте Ісаковића, а у Руми код г. Николе Чаркацића трговца. (11—1—2)

ОБЯВА.

По заключеню суда магистрата Новосадског од 26 мая 1864 Нр. 1476 доставля се до явног знаня: да ће се 6 ланаца салашке землѣ Марие удове Летић и деце свое Савве и Алексе, под парц. Нр. 5013—5014 лежи, и коя е по ланац а 1600 кв. хв. на 260 фр. а. вр. проценѣна, због поднамиреня разни дугова на явной лицитации и то у два термина дана 10 окт. (28. сеп.) први, а дана 5. нов. (24. окт.) 1864. други и последньи пут свагда у 9 сати пре подне у сали магистратуалной тако продавати, да ће се на првой лицитации преко процене, а на другой изпод процене вишедаваюћем предати.

Условия купа могу се код подписаног у званичне часове дознати, и код Дра Милетића.

У Новом Саду 25. септембера 1864.

Рад. Манойловић
(12—1—3) сенатор.

Стечай.

УЕски упразнѣно е звание учителя основни школа. Єзик преподаваня е србски. Плата се састои из 105 фор. а. вр. 4 ланца ораће землѣ, по ланца башче, 30 кибли жита, 10 кибли кукуруза, 25 фун. соли, 10 фун. свећа, 6 хв. сламе, 1 хв. дрва и слободан стан. Просительи имаю молбенице подкрепити са крштеним писмом школским свидѣтелствима, са свидѣтелством о досадашнѣм свом службованю, о моралном и политичном поведеню до 20. октоврия т. л. на диецезални овай конзисториум оправити.

Из засѣдания конзисториално-школског у Темишвару 3. септ. 1864. држаног.

(13—1—3) Епарх. консист. темишварски.

Стечай.

У месту Новом Ст.-Ивану упразнѣно е звание учителя. Єзик предаваня est србски. Плата е 63 фр. а. 2 ланца ораће землѣ, 24. меци жита, 12 меци кукуруза, 25 фун. соли, 12 фун. свећа, 3 хв. сламе, 1 хв. дрва и слободан стан.

Просительи имаю молбенице свое подкреплѣне са крштеним писмом, школскима свидѣтелствима, са свидѣтелством о досаданѣм свом службованю, и о моралном свом поведеню до 20 октобра т. г. оправити на диецезални консисториум Темишварски.

Из засѣдания конзисториално-школског у Темишвару дне 3. септ. 1864. држаног.

(14—1—3) Диец. конзист. темишварски.

ДЕВОЯЧКО УЧИЛИШТЕ И ВОСПИТАЛИШТЕ

Марие Кутке у Вршцу.

отвара 28. септембра (10. окт.) т. г. нов школски течай Примаю се како стране, тако и оне ученице, кое сву дворбу (стан и препит. идр.) у заведеню имати желе. Извештае, како устмене тако и писмене, драговольно ће по захтеваню саобштавити горе означена начелница, у Милошићевой кући бр. 799.

Примедба. Са осталим предметима напоредо, предае се и источ. православ. наука Христ. Срб. єзик и история Срб. народа. (15—1—2)

Уредник и издаватель Петар Нинковић.

Брзотиском Игнята Фукса у Н. Саду.